

Zdrava pitna voda iz vodovodne pipe?

Nizozemska je dežela, v kateri je boj z vodo že dolga tradicija. Že od srednjega veka se morajo ljudje truditi, da bi se obvarovali pred naraščajočimi poplavljanji rek in morja. Poleg nevarnosti poplav je, posebno po nastanku velikih mest, druga glavna skrb na Nizozemskem zagotovitev kakovostne pitne vode.

V prejšnjih časih so transport zdrave pitne vode v mesta in odpadne vode iz mest organizirali s pogostim prihajanjem in odhajanjem tovornih vozil in čolnov. V osemnajstem in devetnajstem stoletju so nizozemska mesta začela razvijati in graditi sistem vodovodnih in kanalizacijskih cevi, "venoarterijski sistem". Ta sistem se je začel v Amsterdamu. Njegova izgradnja in razširjanje sta urbanim območjem zagotovila zdravo pitno vodo in učinkovito odstranjevanje odpadnih voda. Velika večina naselij je že nekaj desetletij povezana v ta sistem in njegova uporaba je postala rutinska. Visokokakovostna voda, ki jo daje ta sistem, se je vedno uporabljala ne samo za pitje, temveč tudi za dejavnosti, ki v načelu ne potrebujejo tako kvalitetne vode, npr. za kopanje, za splakovanje stranišč, pranje perila, za zalivanje vrtov itd.

Danes lahko gledamo na nizozemski privatni in javni sistem za preskrbo s pitno vodo kot na

ekspertni sistem, ki na zelo neposreden in podroben način prodira v vsakdanje življenje skoraj vsakega nizozemskega državljana. Državljeni se bolj ali manj zavedajo dejstva, da so za pipo, skozi katero jim priteka pitna voda, znanstvena raziskovanja in nadzor, usmerjen v zagotavljanje standardov kakovosti vode, da stalno prihaja do inovacij v tehnologiji čiščenja vode, da je tam visokokvalificirano osebje, ki upravlja in vzdržuje v glavnem avtomatizirane prečiščevalne sisteme, ter da je tam tudi podrobno izdelani zakonodajni in kontrolni sistem. Ekspertni sistem je vedno jamčil za stalno dobavo zdrave, visoko kakovostne (pitne) vode in ni (še) bilo zdravstvenih nesreč, ki bi ogrozile zaupanje porabnikov v ta ekspertni sistem, vsakokrat ko odprejo pipo.

Ta ekspertni sistem je v zadnjem času pred novimi izzivi. Izpostavljen je pritiskom, ker se je na eni strani povečala zahteva po visokokakovostni pitni vodi, na drugi strani pa industrija in kmetijstvo vedno bolj onesnažujeta tako površinsko vodo kot tudi podzemne izvire pitne vode. Ti izzivi so pospešili in okrepili program ekološke politike na področju pitne vode. Odgovorni predstavniki izvršne in zakonodajne oblasti so okrepili svoja prizadevanja, pogosto tudi v tesnem sodelovanju s predstavniki ekspertnega sistema,

da bi zmanjšali obremenitve onesnaženosti in z uvedbo različnih ukrepov in instrumentov tudi zmanjšali porabo vode. Porabnike so seznanili z obsežnim programom varčevanja s pitno vodo. Da bi zmanjšali onesnaženost vode, promovirajo in izvajajo administrativne in preventivne tehnične ukrepe v industriji in kmetijstvu. Prav tako so zelo uspešno uporabili ekonomske instrumente za obremenitev odpadnih vod, s čimer so zmanjšali industrijsko onesnaženje vode. Razglasili so tudi ukrepe za zmanjšanje obsega živinoreje, da bi s tem pritiskali na nizozemske živinorejce, ki so najhujši posamezni onesnaževalci podzemeljskih vodnih zalog (Uprava za okolje, 1989). Ustanove za preskrbo s pitno vodo so postale pomembna interesna skupina za uveljavljanje predpisov o varstvu okolja in za uvajanje visokokakovostnih standardov. Ta pristop lahko označimo kot bolj ali manj "normalen" vzorec obnašanja s strani uradnih državnih organizacij, kadar so soočene s problemi okolja in naravnih bogastev. Omenjena strategija zmanjševanja onesnaževanja površinskih vod v industriji in gospodinjstvih je doslej v glavnem bila uspešna. Toda ustanove, zadolžene za vodno politiko, priznavajo potrebo po še ostrejših ukrepih proti industrijskim in kmetijskim onesnaževalcem, da bi dolgoročno zagotovili zajamčeno preskrbo z zdravim pitno vodo. Če se slabšanje zalog pitne vode ne bo zaustavilo, bo čiščenje vode v prečiščevalnih napravah kmalu postalo predrago. Povedano na kratko, pritiski na ekspertni vodni sistem zahtevajo ekološko reformo s pospeševanjem družbenih sprememb v smeri ekološke modernizacije.

Toda med tem postajajo posamezne skupine državljanov vse bolj zaskrbljene za kakovost vode, ki jo dobavljajo uradne preskrbovalne organizacije, med porabniki pa se oblikuje več strategij za preseiganje spoznane nevarnosti. Raste poraba "naravne vode", ki se kupuje v plastenkah ali v tetrapak embalaži v supermarketih, kar nadomešča vodo, ki jo za pitje in kuhanje dobavljajo uradne ustanove. Po podatkih iz leta 1992 se približno odstotek gospodinjstev že oskrbuje s pitno vodo izključno na ta način. Trgovine z naravno hrano že prodajajo za pitje vodo iz norveških fjordov, in prav sedaj nekatera trgovska podjetja raziskujejo možnosti za široko zasnovano uvedbo sistema decentralizirane prečiščevalne opreme, ki s pomočjo osmoze procesira normalno pitno vodo. V neka-

terih trgovinah z naravno hrano so ti sistemi že nameščeni. Tu je prav tako vse večji trg za biološko aktivne filtre iz oglja, ki jih pritrdimo na vodovodne pipe porabnikov. Neka raziskava Nizozemske zveze korporacij za pitno vodo (VEWIN), izvedena leta 1988, je pokazala, da se je že več kot 150.000 ljudi odločilo prenehati piti normalno vodo iz vodovodne pipe in so se preusmerili na alternative. Vse te iniciative seveda spodbuja tržni pritisk: privatizacija čiščenja pitne vode je (potencialno) velik posel. Te iniciative, čeprav so za zdaj gospodarsko še razmeroma majhne, povzročajo zaskrbljenost pri uradnih ustanovah za preskrbo z vodo. Te se namreč bojijo, da vključevanje privatiziranih prečiščevalnih sistemov prinaša več zdravstvenih tveganj, kot bi jih bilo brez njih, ker so bili dosedaj decentralizirani sistemi oskrbe s pitno vodo precej slabše upravljani. Čeprav preskrbovalne ustanove sicer nimajo "racionalnega" temelja za izraženi strah, se preskrbovalne ustanove bojijo, da bi spreminjajoče se zaznavanje tveganja te specifične skupine porabnikov glede javnodistribuirane in kontrolirane pitne vode lahko sprožilo naraščanje strahu v javnosti ter s tem sedanji ekspertni sistem izpostavilo izjemnemu pritisku. Zaupanje, ki so ga porabniki imeli vse do zdaj, bi se utegnilo tako zmanjšati, da bi bilo ogroženo funkcioniranje sistema.

Kako bo v prihodnje usmerjen nizozemski sistem za preskrbo z vodo, ki so ga gradili postopoma več kot sto let? Ali povečujemo tveganje delnega sesutja sistema, za katerega strokovnjaki verjamejo, da je zelo trdna, učinkovita in zaupanja vredna organizacija? Ali bo sistem popustil pod skupnim vplivom naraščajočega strahu med porabniki in javno izraženimi dvomi iz vrst strokovnjakov glede zagotovljene zdrave pitne vode ter pod vplivom kapitalističnih podjetij, ki bi iz strahu prebivalcev rada kovala denar? Ali pa bo mogoče sistem vzdržal te pritiske in si zagotovil zaupanje državljanov v svoje dobro delovanje oz. si to zaupanje po potrebi celo ponovno pridobil? Ni potrebno posebej poudarjati, da bi k uspehu boja za preživetje tega ekspertnega sistema pomembno prispevala tudi učinkovita strategija preprečevanja onesnaževanja v okviru ekološke modernizacije kmetijske in industrijske proizvodnje.

Prevedla Melita Rogelj